

УКРАЇНА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 70; тел. (057) 704-19-01, факс (057) 704-19-10
E-mail: apnu@ukr.net

Від 18.08.2020 № 546

Голові Верховної Ради України
Разумкову Д.О.

Шановний Дмитре Олександровичу!

На Ваш лист від 03.07.2020 р. № 11/10-1149 повідомляємо, що відповідь на депутатський запит Булах Л.В. «Про виконання Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, яка затверджена Розпорядженням КМУ від 28 серпня 2013 р. № 735-р» була направлена 10 серпня 2020 р.

Додаток: копія відповіді на 7 арк.

З повагою,
Головний учений секретар Національної
академії правових наук України

В.А. Журавель

УКРАЇНА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 70; тел. (057) 704-19-01, факс (057) 704-19-10
E-mail: apnu@ukr.net

Big 10.08.2020 № 545

Народному депутату України
Булах Л.В.

Шановна Ладі Валентинівно!

На Ваш депутатський запит від 02.07.2020 р. № 91 направляємо інформацію щодо виконання Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року.

Додаток на 6 арк.

З повагою,
Головний учений секретар Національної
академії правових наук України

В.А. Журавель

ІНФОРМАЦІЯ

Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України щодо виконання Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року

До Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України надійшов лист від Президії НАПрН України (вих. лист ел. поштою № 28 від 20.07.2020 р.; вх. ел. лист № 254 від 20.07.2020 р.) із дорученням надати інформацію на виконання запиту народного депутата України Л. Булах щодо виконання Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, яка затверджена Розпорядженням КМУ від 28 серпня 2013 р. № 735-р.

Ознайомившись зі змістом зазначеного запиту повідомляємо:

1. На виконання п. 13 Плану заходів на 2019-2020 роки з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 р., у якому Національна академія правових наук України значиться як співвиконавець розроблений законопроект про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запровадження альтернативних позбавленню волі заходів щодо осіб, які притягаються до кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані зі станом наркотичної залежності (на 2 арк.) та пояснювальна записка до нього (на 4 арк.).

2. До складу робочої групи експертів для розробки проекту Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2030 року та Плану дій на період 2021-2022 рр. від Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України пропонуємо внести такі кандидатури: 1) Новіков Олег Володимирович, науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень, кандидат юридичних наук; 2) Михайличенко Тетяна Олександрівна, старший науковий

співробітник лабораторії дослідження проблем національної безпеки,
кандидат юридичних наук

3. Щодо стану розробки змін до наказу Міністерство охорони здоров'я України № 188 від 01.08.2000 р. з метою приведення невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин, що знаходяться у незаконному обігу, у відповідність до рекомендацій міжнародних інституцій, зокрема, Міжнародного комітету з контролю за наркотиками ООН, можемо зазначити про таке.

Згідно із законодавством України та документами ВООЗ наркоманія – це хвороба, а тому застосування кримінального покарання (тим більше такого суворого, як позбавлення волі) за вчинення діянь, причиною яких є хвороба, слід розцінювати як дискримінацію людини за ознакою стану здоров'я. Відповідно до Європейської Конвенції, Пактів про громадські та політичні права, про економічні, соціальні та культурні права держави-учасниці (однією з цих держав є Україна) зобов'язані забезпечити закріплені в них права без будь-якої дискримінації. Однак в нашій державі (з огляду на чинний КК України, зокрема, ч. 1 ст. 309) спостерігається *тотальна криміналізація споживачів наркотиків*, хоча більшість країн Європи йде шляхом боротьби з так званими наркоділерами, а не з наркозалежними. Боротьба з особами, які споживають наркотики, є апріорі неефективною у протидії наркозлочинності, оскільки це боротьба не з причиною, а з наслідками. Аналіз статистики поширення наркоманії в Україні свідчить, що однією з об'єктивних причин епідемічного розвитку цієї хвороби є наркобізнес, тобто система незаконного виробництва й розповсюдження наркотиків з метою одержання надприбутку.

Крім того, обсяги наркотиків, за які наркозалежні притягуються до кримінальної відповідальності, значно нижчі за допустимі в переважній більшості країн норми – подекуди в десятки разів. Якщо в Європі за ту саму кількість наркотиків наркозалежному загрозус штраф чи адміністративне стягнення, то в Україні – позбавлення волі.

Такий стан речей суперечить: по-перше, деклараціям про гуманізацію кримінального судочинства та орієнтацію України на міжнародні стандарти; по-друге, Коментарю до Конвенції ООН з наркотичних засобів 1961 р., резолюції Комісії з наркотичних засобів, позиції Міжнародного комітету з контролю за наркотиками (МККН), згідно з якими вжиття заходів контролю за наркотиками має співвідноситися і не суперечити стандартам у галузі прав людини. Крім того, в Україні існує невідповідність міжнародній практиці граничних обсягів наркотичних засобів, за протиправні дії з якими настає кримінальна відповідальність.

Це яскраво ілюструє наведена Таблиця 1¹:

Наркотик	10 defined daily doses (DDD), g (by INCB) (десять визначених добових доз у гр. по МККН)	Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 188 від 1 серпня 2000 р.
Героїн	0,3	0,005
Опій	1	0,1
Декстропропаксифен	2	0,6
Кодеїн	2	0,2
Метадон	0,25	0,02
Фентаніл	0,006	0,0004
Морфін	1	0,03
Пентазоцин	0,2	2,0
Піритрамід	0,45	0,03

Наведена Таблиця 1 наглядно ілюструє, що за деякими видами кількість наркотику, за зберігання якого настає *кримінальна відповідальність*, у десятки, а той більше разів менше фактичної середньодобової дози споживання.

Крім того, за результатами, проведеного Європейським моніторинговим Центром з наркотиків та наркоманії (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction)², існує суттєва різниця між обсягами наркотичної речовини, за незаконні дії з якими встановлюється кримінальна

¹ Примітка. Таблиця побудована на основі наказу Міністерства охорони здоров'я України № 188 від 1 серпня 2000 р. зі змінами і доповненнями, внесеними наказом МОЗ України № 280 від 15 травня 2015 р. та десятьма «визначеними добовими дозами» (defined daily doses), установленими Міжнародним комітетом з контролю за наркотиками (INCB).

² <http://www.emcdda.eu>

відповідальність, в Україні та інших країнах. Це наглядно ілюструє Таблиця 2:

Вид наркотику	Україна	Росія	ФРН	Нідерланди	Австрія	Іспанія	Норвегія	Португалія
Кокаїн	від 0.02 г	0.5 г	1-2 г	0.5 г	15 г	7.5 г	0.5 г	2 г
Канабіс/марихуана	від 5 г	6 г	6-14 г	30 г	20 г	200 г	10-15г	25 г
Амфетаміни	від 0.15 г	0.2 г	3 г	0.5 г	30 г	2.4 г	5 табл.	1 г
Опій, екстракт опію	від 0.1 г	1 г	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Ацетильований опій	від 0.005 г	0.5 г	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Макова соломка	від 50 г	20 г	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д

Виходячи із нової державної наркотичної політики, що запроваджує людиноцентриську ідеологію, спрямовану на гуманістичне ставлення до наркозалежних осіб як до людей, які потребують суспільної підтримки й медичної допомоги, а не стигматизації та соціальної ізоляції, мова повинна йти про гуманне ставлення до наркозалежного як до хворої особи з урахуванням її потреб, інтересів та можливостей, що сприятиме її поверненню до здорового способу життя. Отже, потребує більш глибокого наукового опрацювання і практичного вирішення питання декриміналізації ч. 1 ст. 309 КК України щодо зберігання невеликої кількості наркотиків для власного споживання, замінивши кримінальне покарання штрафом, альтернативним лікуванням тощо.

Як відомо, декриміналізація може здійснюватися у двох формах: а) виключення кримінальної караності діяння, що супроводжується визнанням такої поведінки правомірною і такою, що не засуджується; б) перевод такого діяння до розряду адміністративного, дисциплінарного або цивільно-правового делікту. Визнати вживання наркотиків правомірним, а тим більше таким, що не засуджується суспільством, апріорі не можливо. Тому ні в якому разі мова не повинна йти про можливість легалізації в нашій країні так

званих легких наркотиків, тому що для України це може обернутися ще більшою катастрофою.

Як відомо, найбільш поширеною наркотичною речовиною в країні є марихуана. За результатами досліджень, більшість людей із сильною наркотичною залежністю свого часу починали з легких наркотиків. Отже, підкреслимо, не може йти мова про легалізацію навіть марихуани. Але ж можна говорити про декриміналізацію зберігання невеликої кількості наркотиків для власного споживання з **обов'язковим паралельним передбаченням адміністративної відповідальності** (ст. 44 КУпАП передбачає відповідальність за незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах). Водночас декриміналізація, ще раз наголосимо, не може бути самодостатньою метою, оскільки самої проблеми наркоманії вона не знімас і не допомагає наркозалежному. Він і далі вживатиме наркотики, що неминуче призведе до істотного збільшення кількості наркозалежних. Тому необхідно передбачити нарівні з декриміналізацією ч. 1 ст. 309 КК України обов'язкове супроводження цієї статті посиленням профілактичної діяльності, підвищенням ефективності лікування та реабілітації наркохворих.

Вирішити питання часткової декриміналізації діянь, пов'язаних зі зберіганням невеликої кількості наркотиків для власного споживання, на даному етапі розвитку нашого суспільства можливо шляхом приведення затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 1 серпня 2000 р. № 188 (зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства охорони здоров'я України № 280-від 15 травня 2015 р.) розмірів наркотичних засобів та психотропних речовин у відповідність до існуючої практики боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів країн ЄС та з урахуванням існуючої міжнародної практики, що базується на визначеній добовій дозі за даними Міжнародного комітету з контролю за наркотиками ООН. Це потребує звернення уповноважених органів із клопотанням до МОЗ

України, зокрема, взявши до уваги відомості, наведені у Таблиці 1 та Таблиці 2.

4. Щодо стандартів надання послуг з реабілітації для людей, які мають діагноз «розлади психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин» пропозиції надавались на рівні окремих публікацій науковців Інституту: 1) Вступне слово ректора Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Василя Яковича Тація. *Наук. вісн. Дніпропетрв. держ. ун-ту внутр. справ: наук. журнал.* 2018. Спец. вип. 1 (91) «Протидія наркозлочинності в Україні та у світі : проблеми та шляхи їх вирішення». С. 8-11¹; 2) Батиргарєєва В.С. Вплив наркоманії на злочинність та замісна терапія як захід обмеження подальшого поширення наркоманії. *Наук. вісн. Дніпропетрв. держ. ун-ту внутр. справ: наук. журнал.* 2018. Спец. вип. 1 (91) «Протидія наркозлочинності в Україні та у світі : проблеми та шляхи їх вирішення». С. 27-34; 3) Батиргарєєва В.С. Щодо можливості запровадження замісної підтримувальної терапії у місцях позбавлення волі. *Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. / редкол. : В.І. Борисов та ін. Х. : Право, 2016. Вип. 32. С. 50–68*; 4) Батиргарєєва В.С. Проблемні питання запровадження замісної терапії у місцях позбавлення волі. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра.* 2017. № 1 (1). С. 107–118; 4) Батиргарєєва В.С. Замісна підтримувальна терапія у місцях позбавлення волі: pro et contra. *Право України.* 2019. № 7. С. 125–140.

Директор Інституту

В. С. Батиргарєєва

³ *Примітка.* Академік НАН України, доктор юридичних наук, професор В. Я. Тацій є науковим керівником фундаментальної теми дослідження, що проводиться Інститутом «Проблеми формування сучасної доктрини кримінального права України» (І кв. 2017 р. – IV кв. 2021 р.)